

ZPRAVODAJ 2000/3

Papírové umění z dílny Chavy Pressburger

Začátkem září byla v zimní modlitebně Španělské synagogy otevřena výstava *"Beit Levitus"- Vzpomínky na rodinný dům*, Chavy Pressburger, izraelské výtvarnice narozené v Praze. Po válce studovala grafiku v Praze, Paříži a v Izraeli, kam emigrovala a kde dnes vytváří práce z papíru, který sama vyrábí. Její papírové obrazy jsou obdivuhodně schopné vyjádřit jemné odstíny a nálady a oživit zapomenuté vzpomínky. Vznikají z různých materiálů, především však z rostlin, které vyrůstají na izraelské poušti.

Ve svém posledním cyklu se Chava Pressburger vrací ke vzpomínkám na své dětství. Narodila se jako Eva Ginzová v českožidovské rodině, která pocházela z východních Čech. Její dědeček, Josef Ginz, býval učitelem na škole ve Ždánicích u Kouřimi, později si otevřel antikvariát a obchod se starožitnostmi v Praze. Literární a umělecké zájmy podědila i další generace. Také jeho vnuk Petr byl všestranně nadané dítě, milovaný rodiči a obdivovaný mladší sestrou Evou. Ginzovi udržovali úzké vztahy s rodinou otcovy nejstarší sestry Hermy a Karla Levitusových, kteří si postavili ve třicátých letech rodinný domek na jižním vilovém předměstí Prahy. Na zahradě se pořádaly rodinné pikniky a slavnosti, tady obě děti vyrůstaly a trávily nejhezčí chvíle dětství.

Po okupaci se vše rázem změnilo, dětský svět zmizel v nenávratnu. Přes množství se zákazy a nařízení ještě několik let pokračovala rodinná setkání v domě Levitusových, který se zdál být posledním útočištěm. V létě 1942 byla deportována babička Berta, teta Herma a Karel Levitus, na podzim čtrnáctiletý bratr Petr a pak další ze židovských příslušníků Ginzovy rodiny. Naposledy nastoupila do transportu samotná Eva a její otec. Petr se stal v Terezíně uznávaným vůdcem mladých chlapců a šéfredaktorem známého časopisu "Vedem". Také Eva si v Terezíně vedla deník, ve kterém 28. září 1944 zaznamenala poslední rozloučení s Petrem před jeho deportací do Osvětimi. Cyklem svých prací, nazvaným "Bejt Levitus", se Chava Pressburger snaží vyjádřit zapomenuté vzpomínky svého dětství, jimž dominuje rodinný dům strýce a tety Levitusových. Sama o tom říká: "Tato výstava má pro mne mimořádný

osobní význam. Splňuji tak povinnost vůči své rodině, jejíž členové z otcovy

strany téměř všichni zahynuli. Nejbolestněji mne zasáhla ztráta mého šestnáctiletého bratra Petra. Ačkoli jsem byla na konci druhé světové války teprve mladá dívka, tato katastrofa zcela zásadně poznamenala můj život. Viděla a zažila jsem věci, které se dožadují, aby byly vysloveny. Převést toto sdělení do vizuálního prožitku byl náročný úkol, protože jsem nikdy nepochopila, proč došlo k takové krutosti, jakou byla tragédie holocaustu. Vždy jsem se obracela k přírodě, v níž cítím věčné trvání, vzdorující nevysvětlitelnému." Kurátorem výstavy, která potrvá do konce roku 2000, je PhDr. Arno Pařík.

Nové projekty Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze (VKC ŽMP) připravilo v roce 2000 několik nových vzdělávacích programů. Spolupracuje na nich se základními, středními a vysokými školami a regionálními pedagogickými a kulturními centry. Prozatím se těchto programů zúčastnily více než čtyři tisíce zájemců. Vedle cyklu třídních seminářů na téma **Jak učit o holocaustu**, na který se letos přihlásilo přes 500 učitelů, to jsou dva zajímavé projekty týkající se židovské kultury.

Cílem projektu **Zmizelí sousedé**, realizovaným pod záštitou Kanceláře prezidenta republiky, je přiblížit dnešní mladé generaci (především studentům od 14 do 18 let) osudy obětí holocaustu, kteří žili v jejich bezprostředním sousedství. Nedávné zpřístupnění archivů a celková změna atmosféry inspiruje také ke změně přístupu ke vzdělávání v této oblasti. Autoři projektu očekávají, že studenti na základě informací získaných z archivů svých škol, okresních archivů, vyprávění a dokumentů (fotografií, dopisů apod.), ale zejména na základě zážitku z osobních setkání s pamětníky a svědky zpracují literárně-dokumentační výpověď o době, kdy ze škol a společenského života mizeli lidé pouze kvůli svému původu. Dosavadní výsledky projektu překračují očekávání. Některé práce dokládají, že po pádu komunistického režimu je možné si i v České republice možné uvědomit příslušnost k židovství beze strachu nejen ve velkých, ale i v menších okresních městech. Projekt přitom mapuje situaci a současně napomáhá změně společenského prostředí.

Jedním z výsledků projektu bude sborník sestavený ze studentských prací, který později umožní setkávání autorů na internetové stránce. Židovské muzeum v Praze vítá, že na vzniku a realizaci projektu se finančně podílí Magistrát hlavního města Prahy a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Nejnovější projekt VKC ŽMP **Dílna 2000** je určen středním pedagogickým školám, fakultám primární a sekundární pedagogiky, učitelům, a zejména dětem 1.-5. třídy základní školy.

Hlavním cílem projektu je přispět k alternativním pedagogickým snahám v oblasti výchovy k toleranci. Projekt 2000 nabízí setkání s jinou kulturou prostřednictvím výtvarného, dramatického, pohybového a hudebního ztvárnění. Dětem se tak nabízí setkání s židovskými kulturními

a náboženskými tradicemi, které se současně dotýkají obecně lidských hodnot: pradávných principů lásky, pokory a věrnosti. Tento zážitek mohou účastníci dílny vyjádřit pohybovou, výtvarnou, dramatickou i hudební formou.

VKC ŽMP v Praze poskytlo pro tyto účely základním školám - a v budoucnu k nim budou patřit i školy mateřské - nový prostor v přízemí domu v Maiselově ulici č. 15. Židovské muzeum jej zrekonstruovalo a od dubna 2000, kdy byla dílna otevřená, ji navštívilo již přes pět set dětí základních škol. Dne 13. června se projektu dílny **Židovská svatba** účastnila manželka prezidenta Dagmar Havlová.

Na realizaci tohoto projektu se finančně podílí kromě Magistrátu hlavního města Prahy také Obvodní úřad Městské části Praha 1.

Prodej publikací Židovského muzea v Praze po internetu

Od července 2000 Židovské muzeum v Praze nabízí na svých webových stránkách možnost objednat si publikace v muzeu vydané. Nabídka obsahuje například úplný seznam vědecké ročenky *Judaica Bohemiae*, vydávané od roku 1965 až do současnosti. Jednotlivé příspěvky v těchto sbornících vědeckých příspěvků k dějinám židovské komunity v Čechách a na Moravě jsou v angličtině nebo v němčině, v prvních ročnících i francouzsky. Dále si zájemci mohou

objednat české a anglické verze průvodce po stálých expozicích muzea a český a anglický výběr z kreseb a básní terezínských dětí "Motýla jsem tu neviděl". V nabídce také najdeme sborníky z přednáškových cyklů ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze "Židovští autoři v evropských literaturách" nebo "Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999" spolu s mnoha dalšími publikacemi Židovského

muzea v Praze.

Svědectví školní fotografie

Pan Frank Bright (František Brichta) z Anglie nám poslal fotografii své třídy v Židovské škole v Jáchymově ulici v Praze. Fotografie pochází z posledního roku, kdy zde studoval, nejspíše z června nebo července 1942. Poté byla Židovská škola definitivně uzavřena a budova přidělena válečnému židovskému muzeu.

F. Brichtovi bylo tehdy 13 let, stojí uprostřed v poslední řadě (označen šipkou), zcela nalevo stojí třídní učitel dr. Jiří Glanzberg. F. Brichta se po válce již nikdy s žádným ze svých spolužáků neseťkal a je patrně jediným z celé třídy, který přežil. U příležitosti nové expozice holocaustu v Imperial War Museum v Londýně (kde je fotografie vystavena) se znovu pokouší nalézt někoho ze svých tehdejších spolužáků. Pokud máte jakoukoli informaci o dětech na fotografii, informujte laskavě Imperial War Museum v Londýně nebo Židovské muzeum v Praze.

Regionální židovské muzeum v Polné

Po třech letech rekonstrukce byla 5. září 2000 slavnostně otevřena synagoga v Polné. Rekonstrukci provedla Federace židovských obcí v ČR spolu s Nadací za záchranu židovských památek za přispění města Polné, okresu Jihlava i ministerstva kultury ČR.

Uvnitř synagogy je umístěna expozice věnovaná historii synagogy a židovského města v Polné a ostatním židovským památkám regionu. Vznikla ve spolupráci Židovského muzea v Praze s Oblastním muzeem Vysočiny v Jihlavě a v Polné. Její součástí je také výstava "Příběh Leopolda Hilsnera", uspořádaná rovněž ve spolupráci s pražským Židovským muzeem. Je umístěna na zrekonstruované ženské galerii synagogy.

Expozice a výstava budou otevřeny ještě celé září a říjen, mimo sezónu listopad - únor pak bude synagoga přístupna po předběžné dohodě s muzeem nebo Městským úřadem v Polné.

"Fenomén Žid - procházka napříč Evropou"

Pod tímto názvem zahajuje agentura AGADA ve Španělské synagoze cyklus komponovaných literárně-hudebních pořadů určený jak pražskému, tak i zahraničnímu obecenstvu (v anglickém překladu). Jedná se o komponované

pořady čteného textu a hudby. Na deseti představeních zazní ukázky z literatury a hudby evropských zemí, tematicky související se židovstvím. Zárukou kvality jsou i jména interpretů, kteří se na cyklu podílejí, např. herci Ondřej Vetchý, Jiří Ornest a Pavel Rimský, houslisté Pavel Šporcl a Petr Ma-ceček, violoncellista Jiří Bárta a Jupiter kvartet.

Významné návštěvy

Dne 18. 7. 2000 navštívila Židovské muzeum v Praze delegace Čínské lidové republiky vedená **Li Yuanchao**, náměstkem ministra kultury.

Začátkem července natáčel v Židovském muzeu v Praze **režisér Vojtěch Jasný** pro nadaci SHOAH FOUNDATION dokumentární snímek o holocaustu, založený především na výpovědích těch, kteří přežili. Ze sbírek muzea si vybral především dokumenty a fotografie z archivu holocaustu a kresby terezínských dětí.

Jedinečnému interiéru Španělské synagogy v Praze neodolali tvůrci americké společnosti Picture Start Films, inc. v čele s **režisérem Elliotem Caplanem** a umístili sem natáčení hudební části filmu "Hidden Things" (A portrait of holocaust children and the objects they carried). V nočních hodinách na konci června se tak prostorem synagogy nesl sametový mezzosoprán *Edity Adlerové*, doprovázené *Českým klarinetovým kvartetem* ve skladbách *Erwina Schulhoffa*, *Georga Gershwina* a v autorských improvizacích na hebrejské texty.

Počátkem července natáčel v expozicích a depozitářích štáb izraelské televize vedený **režisérem A. Kushnierem**, který Židovskému muzeu věnoval velkou pozornost při přípravě filmu o židovské Praze. Film vysílaný v Izraeli 10. srpna se setkal s velmi příznivým ohlasem.